

Miksi polkupyörä pysyy pystyssä?

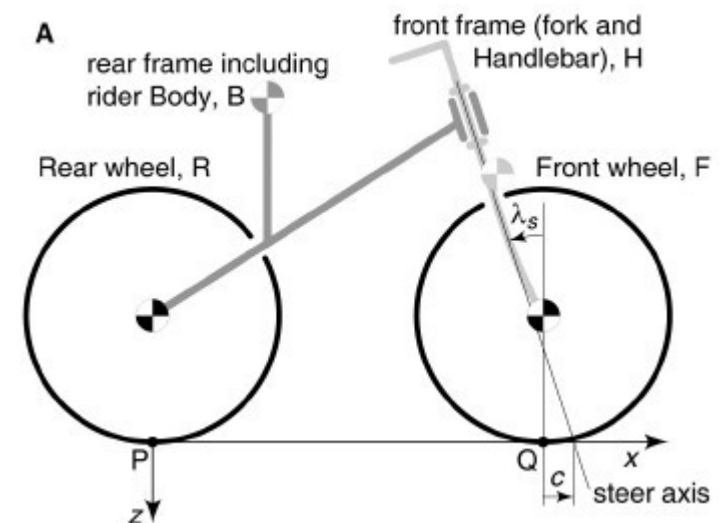
Jere Remes, Anton Saressalo ja
Joonas Havukainen

Tutkimuskohteen esittely

- Polkupyörän fysiikkaa on pohdittu klassisen mekaniikan keinoin jo 1800-luvulta asti, mutta reaali maailman kompleksisuuksien takia tyhjentävään selitykseen polkupyörän pystyssä pysymisestä ei ole päästy
- Itsestabiiliuden selitykseksi on tarjottu niin gyroskooppisia voimia, renkaan ja ohjausakselin välistä etäisyyttä ("trail", kuvassa c) sekä ohjauksen epävakautta
- Kuvan lähde

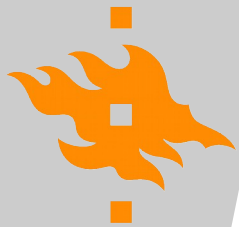
<http://bicycle.tudelft.nl/stablebicycle/StableBicyclev34Revised.pdf>

Tutkimuskysymyksen asettelu

- Koska pystyssä pysyminen ei välttämättä ole ainoastaan yhden ominaisuuden ansiota, päädymme testaamaan, millä yhdistelmillä saamme täysin ajokelpoisesta pyörästä epävakaan ja ajokelvottoman.
- Käytännössä siis muokkaamme pyörästä joko pois jo edellä mainittuja ominaisuuksia, vahvistamme niitä tai muokkaamme massakeskipistettä, kunnes pyörä ei enää pysy pystyssä eikä sitä voi ohjata

Tutkimuksen toteutus

- Koejärjestelystä on systeemin monimutkaisuuden ja muuttujien määrän takia vaikea saada kovinkaan kvantitatiivista
- Koe toistetaan sekä lisätyllä gyroskooppisella voimalla (renkaat täyteen vettä), muutetulla massakeskipisteellä, käännetyllä ohjauksella, murskatuilla ohjainlaakereilla sekä kaikkien edeltävien yhdistelminä
- Joka vaiheessa kokeillaan pyörän ajo-ominaisuuksia myös subjektiivisesti

Koejärjestely

- Polkupyörälle annetaan alkuvauhti, jonka jälkeen seurataan sen etenemistä videolla
- Videolta tarkistetaan
  - **Alkunopeus** kahden ensimmäisen tolpan ohitusaikojen perusteella
  - **Kaatumisaika**, eli milloin satula osuu maahan
  - **Kaatumispaikka**, tai pyörän kaartaessa pisin etäisyys lähettäjistä
- Toistetaan mittaus kullakin polkupyörävariaatiolla useita kertoja ja lasketaan tulosten keskiarvot
- Vertailukelpoisten tulosten saamiseksi normitetaan tulokset alkunopeuksien neliöillä

Tavallinen polkupyörä

- Aluksi suoritettiin referenssimittaukset muokkaamattomalla (joitain tarpeettomia osia kuten vaihteita lukuun ottamatta) pyörällä
- Mittaustuloksia (keskiarvot):
  - Alkuvauhti 3,22 m/s, keskihajonnalla 0,39 m/s
  - Kaatumismatka 6,85 m, kaatumisaika 4,24 s
  - Kaatumismatka/nopeus² 0,21, aika/nopeus² 0,13

Painopisteen vaikutus

- Pyörään lisättiin etutaakkateline ja muutettiin massakeskipistettä lisäämällä sen päälle vesipulloja
  - Painon siirtyessä ohjausakselin etupuolelle, pyörästä tuli erittäin epävakaa, eikä järkeviä mittauksia voitu suorittaa
- Taakka (5 kg) takana pyörä kulki vakaammin kuin ilman painoja painopisteen siirryttyä ylös päin

Käännetty etuhaarukka

- Eturenkaan kääntämisen jälkeen trail muuttui negatiiviseksi
- Yllättävästi pyörä kulki lähes muokkaamattoman tavalla
  - Asetelma oli tosin epävakaata pienillä nopeuksilla

Ohjattavuuden muokkaus

- Ohjaustangon kääntyvyyttä heikennettiin rikkomalla kääntöakselin laakerointi
  - Tällä asetelmalla ohjaaminen oli vaikeampaa ohjauksen ollessa jäykempi
  - Pyörä pysyi hyvin pystyssä vasta suuremmilla nopeuksilla

Rungon muokkaus

- Pyörän runkoa muokattiin tavoitteena muuttaa ohjausakselin kulma (λ_s sivulta 2) pienemmäksi tai negatiiviseksi
  - Tämä toteutettiin hakkaamalla vinoputki sisään, jolloin etupyörä siirtyi lähemmäs takapyörää
  - Ei merkittävää vaikutusta ajettavuuteen tai pystyssä pysymiseen

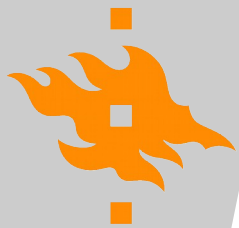

Rungon muokkaus II

- Seuraavaksi vinoputki irrotettiin kokonaan, sekä hakattiin yläputki käyräksi
- Näin saatiin sekä trail että ohjausakselin kulma mitättömän pieniski
- Tuloksena erittäin epävakaa ja ainoastaan suoraan ajettava, mutta ilman kuljettajaa pystyssä pysyvä ajoneuvo

Tulokset

<u>Asettelu</u>	<u>Nopeus</u> (m/s)	<u>Matka</u> (m)	<u>Aika</u> (s)	<u>Norm.</u> <u>matka</u>	<u>Norm.</u> <u>aika</u>
Tavallinen	3,22	6,85	4,24	0,21	0,13
Takapaino	3,95	9,83	3,51	0,15	0,05
Etuhaarukka käännetty	3,78	12,33	4,53	0,24	0,09
Heikennetty ohjaus	5,61	6,10	2,12	0,03	0,02
Vinoputki mutkalla	5,31	10,25	2,65	0,07	0,02
Vinoputki pois, yläputki mutkalla	4,33	9,67	3,18	0,13	0,04

- Mittausjärjestelyistä johtuen normitettu aika on ainoa selkeästi vertailukelpoinen suure
- Polkupyörän pystyssä pysymä aika soveltuu myös mitatuista suureista parhaimmin pyörän pystyssä pysymisen karakterisointiin

Johtopäätökset

- Gyroskooppisia voimia lukuun ottamatta kaikki tiedetyt pyörän pystyssä pysymiseen vaikuttavat ominaisuudet poistettiin
  - Pyörän ajo-ominaisuudet huonontuivat selkeästi, mutta eteenpäin ajaminen oli edelleen mahdollista
  - Kaatumistesteissä ei huomattu merkittävää vaukauden heikkenemistä
    - Pyörän liikettä korjaavat efektit kuitenkin poistuivat ja kaatuvan pyörän kaarroksen säde kasvoi
    - Muunneltu pyörä vaati yleensä korkeamman lähtönopeuden pysyäkseen pystyssä

Kehitettävää

- Gyroskooppiset voimat vaikuttavat oletettavasti pystyssä pysymiseen merkittävässä määrin, joten niiden vaikutuksen arvioiminen on tärkeää pyörän ominaisuuksien tuntemiseksi
- Mittauspaikkana käytetty kenttä olisi voinut olla tasaisempi ja lähtönopeuden säätely tarkempaa
- Tarkemmissa mittauksissa pyörän muokattavuus on suuressa osassa, joten oman prototyypin rakentaminen voisi olla perusteltua